

הלכות לולב סימן תרמט

חברו (ג) בשאר ימים, (לד) דניחא לה לאַגְשׁ למַעבד מצוה במנוחה והיני בשאר (ה'ד) סימן ק ופסקיו סימן קנט). (לה) וחסר, כשר בשאר ימים (טו). (לו) ונשל (י) פטמתו או עקצו דינו כחסר, וכשר מיום ראשון ואילך (י"ג י"ח ג"א). מיהו, אם נקבדו עבדים לא יטלנו אף שאר הימים משום מאוס (כל בו), (לז) עד (יא) שפסידו נקור העבדים. * אכל אם היה יבש או נמנר שפסול כל שבועה ימים, אף אם חתף היבשות או הנמנר פסול כל שבועה (לה) הואיל וקא מבח פסול (הג"א פ' לולב הגזול). ומתר לכתחלה (לט) להתנות על אחריו (מ) שיהיה כלו ליום ראשון ושאנו בודל ממנו כל בין השמשות של ליל שני

שערי תשובה

מאילנות המרכיבים סלקנו מהם חשש טרפך לגמרי ומרכיבים עליהם כלי פקוק, והמנהג שבמדינות אלו שמרכיבים עליהם בפשיטות ובחורים כהם לפי שהם מהירים ביותר הוא נטוע לזדים ויחודו בהררי קדש, ע"ש, וע"ש סימן נו מ"ש עוד בענין זה: [יא] שפסידו. עכ"ט. וענין בכפות המרים

באר היטב

(י) פטמתו. ובמ"מ פוסל כשנשל פטמתו משום הדר ולכן אין להקל בפטמתו, מ"א: (יא) שפסידו. עין ט"ו שהעלה דאפילו אם הסיד

שעירי כזה מהא דק"ל בשמן שפסל בו עבד כו' מבאר בא"ח סימן קנד

באור הלכה

שארי ענינים שהם משום עבודה נזה או מפני שאינם מינים, ולפי זה מה דחוסיה הרמ"א י"ג פוסלין בגזול' וכו' הוא רק אדעת הרמב"ם ולא על בית'יוסף, שהוא סובר גם כן הכי לדינא וכמו שפסק בעיני א. וכן משמע מהגר"א דהמחבר העתיק רק לשון הרמב"ם להורות לענין כל הפסולין, בין אלו שהוא משום הדר או משום חסר דאינו נזהג אלא ביום ראשון, אבל לענין גזל חסם בריש הסימן להחמיר, דכן כתב הגר"א בסוף דבר המתחיל ופחותי, עין שם: * אכל אם היה יבש או נמנר (כו), אף אם חתף וכו'. לפי מה שמבאר לעיל בסימן תרמח סעיף י"ב במשנה בורחה שם דלכלי עצמא יבש במקום אחד אינו פוסל שלא ברוב, על-כרחי דהקא מרי' שהיה יבש ברוב או שהיה בשנים ושלשה מקומות⁶¹ או חסמנו, וסובר דהשארמרים שם, דאי לאו הכי פשר אף

משנה בורחה

טעמם, דהנה לה מצוה הקאה בעברה ואינו יוצא בו: (ג) בשאר ימים. דביום הראשון לא מהני (כט) מה דניחא לה⁶² וכו', דהא בעינן 'לכם', שיהא שלו ממש, ולא צריך משאיל. [ועין לקמן סימן תרנח איה' להתנהג ביום ראשון⁶³]: (לד) דניחא לה⁶⁴ וכו'. בין דאין חשש לקלול במה שנוטלו ומנענע בו, על-כפן לא דמי זה ללומד מוסף חבירו שלא מדעת דאסור מפני שחושש בו שלא יקללנו⁶⁵. כתב הפרי"מגדים, שדוקא פעם אחת למר לטלו ולנענע בו בהלכה, אבל לכל שבועה ימים אפשר דמקפיד ואסור⁶⁶ ונמשעם זה נראה לי דהוא הדין (ז) שלא יתן לחברו בעצמו, דאולי הוא מקפיד על זה]. ועין לעיל בסימן יד שכתב דבכל גווי ראוי לנהר

שבשערו עמו שישאלנו, שאין סומכין על התנועה במקום שיכולין לבררו בקל, וכל-שכן אם יודע בו שהוא מקפיד, דאסור מדינא לטל שלא מדעתו⁶⁴. ואפילו אין בעליו עמו, דקא לטל באותו מקום, אבל להוציאו מביהו לבית-ההכנסת או איפקא אסור⁶⁵ [אחרונים]:

(לה) וחסר כשר בשאר הימים⁶⁶. לכלי עצמא, דיום ראשון דאורייתא בגבולין, ושאר הימים דרבנן זכר למקדש⁶⁷, (לז) הלכך עקר הלקיחה, כגון ארבעה מינים שבלולב וליקחה לכל אחד ואחד בפני עצמו (ולא שיטל אחד בשביל כלם), תקון גם בשאר יומי בעין דאורייתא, אבל בחסר לא תקון⁶⁸ [וכן בשאול⁶⁹]. ודברים שטעמם משום שאינו הדר, יש דעות בפוסקים: דעת הרמב"ם וסיעתו להכשיר כמו בחסר, ודעת הרא"ש וסיעתו להחמיר כנה דבעינן הדר בכל שבועה ימים משום הדור מצוה, וחסר הרמ"א לקמה כנה בנותיה⁶⁰: (לו) ונשל פטמתו. עין לעיל סימן תרמח סעיף ז. ועין במגן אברהם שיהיא דיש פוסקים שסוברין דתשל הפטמא הוא משום הדר, והוא מצד גמ' וכן בנותיה, ועל-כפן אין להקל בנטל הפטמא כל שבועה⁶¹. ומכל מקום אם אי אפשר למצא אחר שילט על המקלין, דכלאו הכי רב הפוסקים סוברין בהרמב"ם, דאף איתן שפסולין משום הדר כשר בשאר יומי [אלוה רבה]; ומשמע מדבריו דיוכל לברר גם כן, (לז) ויש שמפסקין לענין ברחה, אכן אם יצטרף עוד ספק בזה אם נטלה פטמתו (עין לעיל בסימן תרמח סעיף ז במשנה בורחה⁶²), בנדאי (לז) יוכל לברר בשאר יומי: (לז) עד שפסידו⁶³ וכו'. ולהכי מקלנין כאן, דמדינא הוא בכלל חסר וחסר כשר בשאר יומי, ורק (לז) לכתחלה מחמירין כאן משום דמאי, ועל-כפן (לה) כשהסיר מקום המאוס כשר⁶⁴, אבל במנמך או יבש דמדינא פסול משום הדר, להכי אין מועיל תקון, משום דקא מבח פסול: (לה) הואיל וקא מבח פסול. עין בבאור הגר"א שפצד לומר, ולפי מה שפסק המחבר לעיל⁶⁵ בסימן תרמח סעיף יד דאם עלתה בו חזוית או שהוא נמנר וקלפו, אם חזרו למראה האחריו כשר, מוכח דפליגי על זה, וכן מצד הפאמר-מרדכי במסקנתו, עין שם, ועל-כפן מצד המאמר-מרדכי דיש לדון להקל בחתף היבשות או הנמנר בשאר יומי, מאחר דסתם המחבר בדעת הרמב"ם וסיעתו דכל הפסולין משום מומין, דכולל בזה בין שהפסול משום חסר או משום הדר, כשר ביום-טוב שני וקלול בזה אף יבש או נמנר דטעמם משום הדר] אף בלא חתף, על-כפ-פנים אין לנו להתמיר בחתף. ובמקום הדחק בנדאי יש לטמך על זה. ועין מה שכתבנו לקמה בסימן חזוית: (לט) להתנות על אחריו⁶⁶. הינו בערב יום-טוב (לו) קדם בין השמשות: (מ) שיהיה כלו ליום ראשון. דאינו (לו) יכול להתנות שאינו בודל ממנו ויוכל לנהו, דהא יום ראשון אתקצאי כלו, דחסר פסול בו, ולכן צריך להתנות

שער הציון

(כט) ולא אמרין דניחא לה שישל חברו במתנה על-מנת להחזיר [פמ"ג]: (ל) ולא דמי למה דמבאר בסימן תרנח סעיף ה, ושם אפלו לכתחלה מטר לתן לחברו וחברו לחברו כדאיתא בגמרא, שם שאני נהנינו לו במתנה ובכשתה הוא לכל דבר רק שיהיה התנאי להחזיר, מה שאין כן הלא דמלין רק משום דניחא לה, ובאפן זה שילף מחברו לחברו וחברו לחברו אין גבול לדבר ונדאי מצוי שיתקלל על-ידיהו הלולב והאחריו, והוא זומה ללומד כספר אפלו מעט דאסור מטעם דאין גבול לדבר, כמו שכתב בתרומת-הדשן, עין שם בסימן ק, כן נראה לעניות דעתי: (לז) רא"ש: (לז) עין פרי"מגדים ובבב"י-עקי: (לז) בבב"י-עקי: (לז) מגן אברהם ומאמר-מרדכי. ומשמע מלשון זה דבדיעבד אם נטל בלא הסרת נקור העבדים יצא, דדעת רמ"א גם כן כלשנא בתרא. ומהגר"א ואלהי רבה דיעבד. ודינא, אף דבדאי צריך לנהר ולטל משום זה, על-כפ-פנים לא יברר, דמשמע מדעת הגר"א דמסכים ללשנא בתרא דכן פסקו רב הפוסקים: (לז) ולא העתמתי דעת הש"ו דחולק על רמ"א ומחמיר אף בהקרה, משום דמגן אברהם ומאמר-מרדכי ואלהי רבה ותגר"א פליגי עלי: (לו) דלאחר בין השמשות שוב אינו יכול להתנות, דכין דאתקצאי לביד השמשות ראשון, ובלא שום תנאי, שוב אתקצאי לכל ימי חתן, וכפ"ל בסימן תולד סעיף ב בהג"א, אבל כשהתנה כפרוש, שוב אינו נמשך שארי ימים ליום ראשון: (לז) מגן אברהם, ורובה לומר דאין פננת השלטון-צדוק שיאמר אני מתנה שיהיה כלו ליום ראשון, דאין צריך לזה, דוי שיאמר אני בודל ממנו מבין השמשות של ליל שני ואילך, אלא פננת השלטון-צדוק להתיר שלא יטעה לומר שאני בודל ממנו כל בין השמשות, כמו בסימן תולד לענין נ"י סבה, דהא על-כרחי צריך לבדל ממנו ולא לחסר ממנו אפלו משהו, דחסר פסול בו, וכן משמע מהגר"א:

הלכות לולב סימן תרמ"ט

באר הגולה קכב

ל רמב"ם שם
מ הר"ן שם נ טו
בשם הרמב"ם וכן
הכרע בה"ת יוסף

ואילף, (מא) ומת'ר אז לכתחלה (מב) לאכל ממנו מיום שני ואילף ולצאת ידי מצוה עם (מג) הנשאר (כ"ב בשם הרא"ש), אלא שאין שאלו קבאים בתנאים, כדלעיל בסוף סימן תרל"ח בהג"ה. ל'הפסול (מד) שהוא משום עבודת כוכבים, או מפני (מה) שאותו אחרון אסור באכילה, או מפני (מו) שאינם מינים, או שהם (מז) חסרים השעור, בין ביום-טוב ראשון בין בשאר ימים פסול (מח) [וחזו"ת (י"ב) (י"ג) פוסלת (מט) כל שבעת הקמים] (וכינו ירוחם נ"ח ח"ג ור"ן פ' לולב הגזול). כ'העושים שני ימים טובים, * פסולי ראשון נוטלין בשני אכל ברוכי (נ) לא מברכינן [ואם יש לחברו לולב ואתרוג פשר (נא) יברך על של חברו (יג) מדעתו] (ד"ט) ו' (נב) יבשעת הדחק שאין נמצא פשר,

פאר היטב

המאוס פסול, ע"ש: (י"ב) פולת פסול. סבת להלכה להקל בחזו"ת בשאר ימים, ע"ש: (י"ג) מדעתו. פ"י ישמח לו במטנה בענין דמהני

שערי תשובה

וביר"ד סימן קד, ועין בספרי שו"ת בית-אפרים סימן נח וסימן נט בענין זה: [י"ג פוסלת. עה"ט. ועין בח"ב בשם סוה"ה והנה"ש שהקשה דה"ל לרמ"א

משנה ברוכה

שאינו בודל ממנו (ל"ח) מבין-השמשות של ליל שני ואילף⁶⁷⁸: (מ"א) ומת'ר אז לכתחלה. ורצה לומר, דאי לא התנה אינו נשאי לאכל ממנו אפלו בכל ימי החג, כיון דאתקצאי בבין-השמשות של יום ראשון⁶⁷⁹. ואם הפריש לכתחלה ליום שני, דעת הפג"ן

באר הלכה

בלא ספק וגם ביום ראשון. * פסולי ראשון נוטלין בשני אכל ברוכי וכו'. והיא הדין בשאול בשני אין לברך עליו ואל"ה רבה הפריי-מגדים בסימן תרנ"ח וכן סבת בברכי-יוסף וכן משמע מדברי הרמ"א לקמה וכן מוכח ברבנו יצחק ובקל"בו, והעולם אין נוהגין בזה. בפני יצחק:]

אברהם בשם הרא"ש דמת'ר לאכל אפלו בלא תנאי, רק שישאיר השעור הראוי לאתרוג, ולא אמרינן אתקצאי רק השעור הראוי לאתרוג ולא יותר. (ל"ט) ויש אומרים דאפלו הפריש ליום שני אמרינן דאתקצאי כל האתרוג, ואסור לאכל ממנו אם לא שהתנה מתחלה⁷⁰⁰, וכן הסכים הגר"א בבאורו: (מ"ב) לאכל ממנו וכו' ולצאת וכו'. פרוש, לאכל (מ) ביום שני ולצאת בו ביום שלישי⁷¹¹, דהא אסור לאכל קדם גטילה, כדלקמן בסימן תרנ"ב: (מ"ג) הנשאר. כתב הר"ן, דוקא בנשתי' רבו, דשמו עליו, הא לאו הכי לאו אתרוג מקרי, ואתרוג אמר רחמנא ולא חצי אתרוג, אכל בפסוקי מהרא"י משמע דאפלו לא נשאר בו אלא מעוטו סגי ביום שני⁷²¹ [ד"מ], ובלבד שהיא נשאר שעור ביצה, כמבאר לעיל בסוף סימן תרמ"ח. ועין בפ"ח⁷²³): (מ"ד) שהוא משום עבודת גלולים. כגון באשרה של ישראל, וכנ"ל בסעיף ג, עין שם הטעם במשנה ברוכה: (מ"ה) שאותו אתרוג אסור באכילה. משמע אף-על-פי שמשמ' (מ"ו) בהנאה, כגון של שבועה⁷²⁴, כיון דאסור (מ"ז) באכילה⁷²⁵ פסול כל שבועה⁷²⁶, וכל-שכן (מ"ח) אתרוג של צרלה⁷²⁷ ושל תרומה טמאה⁷²⁸ דעומדים לשקפה הפסול כל שבועה⁷²⁹. וצ"ל חוצה לארץ (מ"ט) כשר אפלו ביום ראשון⁸⁰⁰. אתרוג של דמאי (מ"ט) כשר⁸¹¹. ואתרוג (מ"י) שנגאס מחמת בליעת אסור, (מ"א) כגון שגפול מקצתו לחוף חלב רותח, (מ"ב) יש להתמיר שלא לצאת בו ביום ראשון, אכל בשאר הימים יש להקל⁸²¹ כיון שאין אסורו מחמת עצמם⁸²¹: (מ"ב) שאינם מינים. כגון (מ"ט) הדרס שוטה בסימן תרמו, וצפצפה בסימן תרמ"ז, (י) ואתרוג המרובב: (מ"ז) חסרים השעור. דאף דמבאר לעיל דחסר כשר בשאר יומי, מכל מקום צריך (נ"א) שישאר בכל אחד פשעורו: (מ"ח) [וחזו"ת פוסלת וכו'⁸⁵¹]. זהו (נ"ב) רק לדעת המחמירים בהדר כל שבועה, אכל לדעת המחבר שהעתיק לשון הרמב"ם, גם בהדר אינו פוסל אלא ביום ראשון בלבד; והנה לה לכתב בלשון ויש אומרים, אלא שכן דרכו בכמה מקומות, וכן מה שכתב בהג"ה למעלה: אכל יבש או מנגר שפסול כל שבועה, הוא גם-כן אפלו לישטתו שמחמיר בהדר כל שבועה, אכל לדעת המחבר שהעתיק לשון הרמב"ם, גם ביבש ומנגר אינו פסול אלא ביום ראשון בלבד: (מ"ט) כל שבועת הימים. ובשעת (נ"ג) הדחק יש לסמוך להקל בחזו"ת בשאר ימים, כיון דבשאר ימים אין חיוב גטילה אלא מדרבנן: (ג) לא מברכינן. דיש דעות בפוסקים, דכיון דאנו עושין משום ספקא דיומי⁸⁶¹, אפשי דרינו כראשון, או דכיון דאנו בקיאיין בקביעא דגריחא דינו כשאר ימים⁸⁶², לכן נוטלין (ד) בליל ראשון אחר ולא מברכינן⁸⁶³. ואף דבדלילא אחר גם ביום ראשון נוטלין ולא מברכיין, כמבאר לקמה בסעיף ו, (ה) שם מגרי בדלילא אחר בליל, וכאן מגרי שיש בנמצא על-ידי טוה, וקא משמע לן דבשני אין צריך ליל: (נ"א) יברך על של חברו מדעתו. פרוש, יתן לו במתנה בענין דמהני אפלו ביום ראשון, אכל בשאר ימים מדעתו, אף-על-פי שכתב לעיל דמת'ר דגיחא לה לאיניש למעבד מצוה בממונה, מכל מקום לא עדיף משאול, ופסול ביום-טוב ראשון, וגם בשני מספק, ועל-פי יתן לו במתנה ולא בתורת שאלה. וכתב המגן-אברהם בשם הדרכי-משה, דאחר-כך ישל את זה, (נ"ו) ורצה לומר, על של חברו שקבל במתנה יברך, דאחר-כך ישל שלו להלל והושענא: ו' (נ"ב) בשעת הדחק וכו'. ולא מקרי שעת הדחק אלא-אם-כן אין בכל העיר ארבעה מינים כשרים, (נ"ג) אכל אם יש לחברו, אף שהוא לא יכול למצא, לא מקרי זה שעת הדחק, אלא צריך לטרוח ולברך על של חברו אם יתן לו,

שער הציור

(ל"ח) אכל לא מהני כשיאמר מיום שני ואילף, דכיון שישנן תחלת היום בלי תנאי טוב אתקצאי כל היום [אחרונים]: (ל"ט) הירש"א וכל הפוסקים הסורין דאפלו בעצי ספה הכשר הכל אפלו ביותר מקדי הכשר ספה, וכל-שכן כאן דהוא יוף אחר: (מ"א) מגן-אברהם: (מ"ב) מגן-אברהם: (מ"ג) דהוא יוף אחר: (מ"ד) דהוא יוף אחר: (מ"ה) דהוא יוף אחר: (מ"ו) דהוא יוף אחר: (מ"ז) דהוא יוף אחר: (מ"ח) דהוא יוף אחר: (מ"ט) דהוא יוף אחר: (נ"א) דהוא יוף אחר: (נ"ב) דהוא יוף אחר: (נ"ג) דהוא יוף אחר: (נ"ד) דהוא יוף אחר: (נ"ה) דהוא יוף אחר: (נ"ו) דהוא יוף אחר: (נ"ז) דהוא יוף אחר: (נ"ח) דהוא יוף אחר: (נ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"א) דהוא יוף אחר: (ס"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ט) דהוא יוף אחר: (ס"י) דהוא יוף אחר: (ס"יא) דהוא יוף אחר: (ס"יב) דהוא יוף אחר: (ס"יג) דהוא יוף אחר: (ס"יד) דהוא יוף אחר: (ס"טו) דהוא יוף אחר: (ס"טז) דהוא יוף אחר: (ס"יז) דהוא יוף אחר: (ס"יח) דהוא יוף אחר: (ס"יט) דהוא יוף אחר: (ס"כ) דהוא יוף אחר: (ס"כ"א) דהוא יוף אחר: (ס"כ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"כ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"כ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"כ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"כ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"כ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"כ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"כ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ל"א) דהוא יוף אחר: (ס"ל"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ל"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ל"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ל"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ל"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ל"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ל"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ל"ט) דהוא יוף אחר: (ס"מ"א) דהוא יוף אחר: (ס"מ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"מ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"מ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"מ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"מ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"מ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"מ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"מ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"נ"א) דהוא יוף אחר: (ס"נ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"נ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"נ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"נ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"נ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"נ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"נ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"נ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"י) דהוא יוף אחר: (ס"ס"יא) דהוא יוף אחר: (ס"ס"יב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"יג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"יד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"טו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"טז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"יז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"יח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"יט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"כ) דהוא יוף אחר: (ס"ס"כ"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"כ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"כ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"כ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"כ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"כ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"כ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"כ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"כ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ל"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ל"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ל"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ל"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ל"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ל"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ל"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ל"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ל"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"מ"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"מ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"מ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"מ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"מ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"מ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"מ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"מ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"מ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"נ"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"נ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"נ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"נ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"נ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"נ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"נ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"נ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"נ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"י) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"יא) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"יב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"יג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"יד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"טו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"טז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"יז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"יח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"יט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"כ) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"כ"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"כ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"כ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"כ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"כ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"כ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"כ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"כ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"כ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ל"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ל"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ל"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ל"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ל"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ל"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ל"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ל"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ל"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"מ"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"מ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"מ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"מ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"מ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"מ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"מ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"מ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"מ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"נ"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"נ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"נ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"נ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"נ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"נ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"נ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"נ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"נ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"י) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"יא) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"יב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"יג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"יד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"טו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"טז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"יז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"יח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"יט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"כ) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"כ"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"כ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"כ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"כ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"כ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"כ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"כ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"כ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"כ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ל"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ל"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ל"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ל"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ל"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ל"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ל"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ל"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ל"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"מ"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"מ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"מ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"מ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"מ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"מ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"מ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"מ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"מ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"נ"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"נ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"נ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"נ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"נ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"נ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"נ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"נ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"נ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"י) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"יא) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"יב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"יג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"יד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"טו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"טז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"יז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"יח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"יט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"כ) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"כ"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"כ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"כ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"כ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"כ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"כ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"כ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"כ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"כ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ל"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ל"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ל"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ל"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ל"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ל"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ל"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ל"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ל"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"מ"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"מ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"מ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"מ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"מ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"מ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"מ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"מ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"מ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"נ"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"נ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"נ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"נ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"נ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"נ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"נ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"נ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"נ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"י) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"יא) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"יב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"יג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"יד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"טו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"טז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"יז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"יח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"יט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"מ"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"מ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"מ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"מ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"מ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"מ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"מ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"מ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"מ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"נ"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"נ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"נ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"נ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"נ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"נ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"נ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"נ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"נ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"י) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"יא) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"יב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"יג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"יד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"טו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"טז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"יז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"יח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"יט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"מ"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"מ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"מ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"מ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"מ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"מ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"מ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"מ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"מ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"נ"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"נ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"נ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"נ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"נ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"נ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"נ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"נ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"נ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"י) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"יא) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"יב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"יג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"יד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"טו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"טז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"יז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"יח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"יט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ט) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"א) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ב) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ג) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ד) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ה) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ו) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ז) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ח) דהוא יוף אחר: (ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ס"ל"ט) דהוא יוף

הלכות לולב סימן תרמט

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק מ]

שָׁאֵינוֹ בּוֹדֵל מִמֶּנּוּ מִבֵּין־הַשְּׂמֻשׁוֹת שֶׁל לֵיל שְׁנֵי יָאֵלְהָךְ⁶⁸.

בְּאֵכִילָה⁷⁵ פְּסוּל כֹּל שֶׁבְעָה⁷⁶, וְכָל־שֶׁכֶּן אֶתְרוּג שֶׁל עֶרְלָה⁷⁷ וְשֶׁל תְּרוּמָה טְמֵאָה⁷⁸ דְּעוֹמְדִים לְשִׁרְפָה דְּפֶסוּל כֹּל שֶׁבְעָה⁷⁹, וְעָרְלַת חוּצָה לְאֶרֶץ כְּשֶׁר אֶפְלוּ בְיָוֵם וְאֶשׁוּן⁸⁰.

74) ואם זרע אתרוג או לולב למצותם ואין דעתו כלל על אכילת הפירות, כתב הגר"ח קניבסקי (דרך אמונה תרומות פ"ב ה"ב בה"ל ד"ה זרען) שלכאורה זה ממש כמשמר לעצים שפטור ממעשר, ובפרט שכן דרך רוב בני אדם לגדלם למצוה ולא לאכילה, ולא שייך לומר בזה בטלה דעתו. ולפי זה מה שכתב המשנ"ב כאן שאתרוג של טבל אין יוצאים בו, לא מדובר באופן שנטעו למצוה ואין דעתו לאכול כלל את הפירות. אמנם, כתב הגר"ח קניבסקי, שאין הדבר תלוי בדעת אלו שנטעו עצים רבים בשביל למכור את האתרוגים, כי אולי הלקוחות ירצו לאכול את הפירות, וכך הנוהג בזמנינו שמגדלי האתרוגים למצוה דעתם לחלקם להרבה אנשים, ורבים מהם אוכלים את האתרוג אחרי החג, ואם כן זה כדעתו גם לאכילה וחייב במעשר, וכן המנהג שמעשרים את האתרוגים בברכה. וראה עוד מה שכתב בשו"ת מהרש"ם (י"ד סי' קצב), ובמה שהשיג עליו האור שמח (פ"ח מהל' סוכה ה"ב), ומה שכתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ג סי' קנה).

ומטעם איסור טבל, כתב הכף החיים (ס"ק מא) שצריך להשיגו על האתרוגים היוצאים מארץ ישראל שיהיו מתוקנים בתרומות ומעשרות, ולא לקנות ממי שאינו מוחזק בכשרות, וצריך שתהיה למוכר עדות על זה מבית דין צדק.

ולעשר אתרוג מורכב על שאינו מורכב, כתב החזו"א (כלאים סי' ג ס"ז ו"ד וכן, וסי' קנו בהשמטות לסי' תרמח ד"ה וכן מעשרין) שאפשר לעשר, כיון שאינם כלאים זה בזה. ולגבי חישוב שנות המעשר, כתב החזו"א (שביעית סי' ז ס"ק טז) שהולכים באתרוג אחר לקיטה, וראש השנה שלו הוא ט"ו בשבט.

וכשמפרישים מעשר ראשון מהאתרוג, הורה החזו"א (דרך אמונה תרומות פ"ו ה"ב בה"ל ד"ה כהני) שאף שדרך ההפרשה בימינו היא שאין נותנים את המעשר הראשון ללוי, אלא קורא שם בלבד ולאחר מכן נוטל לעצמו [והטעם כיון שהמציא מחבירו עליו הראיה], ולכן על הלוי להביא ראייה שהוא לוי. מ"מ באתרוג של מצוה יש להזיזוהו שלא לעשות כן, שכן אם נשאר חלק המעשר ראשון בתוך האתרוג, נמצא שיש ללוי חלק בו חסר בדין ילכס, לכן יש לקרות שם מעשר ראשון על אתרוגים שאינם עומדים למצוה, וכן הורה הגר"ש אויערבך (כשרות ארבעת המינים עמ' עג, והליכות שלמה סוכות פ"י סכ"ה).

ולענין לוי שקיבל מעשר ראשון, כתב הגר"ח קניבסקי (דרך אמונה שם) שהחזו"א היקל בכך שיכול לצאת בזה ידי אתרוג [נהוא הדין לענין מצה]. שכיון שהוא בחזקת לוי אי אפשר להוציא ממנו. אך ציין שבס' זכרון שאול (מס' מעשרות) העיד בשם החזו"א, שלמעשה חשש גם על הלוי עצמו שלא יצא בזה ידי חובה, כיון שאינו ודאי לוי.

בעיקר דין תרומות ומעשרות שהדין הוא שאין תורמים מן הרעה על היפה, הסתפק הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה שם ודבר הלכה אות מ) האם באתרוגים הולכים בדין זה גם אחר היפה למצוה, או שהולכים אחר היפה למאכל בלבד, כיון שמצד המצוה לא היה מתחייב כלל בתרומות ומעשרות, וצ"ע.

75) ולענין אתרוג שתלאו לנוי סוכה שאסור באכילה כל שמונה, ראה בביה"ל לעיל (סי' תרלח ס"ב ד"ה כל שמונה) מה הטעמים להתיר לטלו לצאת ידי חובה.

76) אכן, כתב בשעה"צ (ס"ק מה) שכיון שיש דעות [היא דעת המשך במילואים עמוד 85

68) לשון הרמ"א הוא שאינו בודל ממנו כל בין השמשות, ולעיל (סי' תרלח ס"ק יז) לגבי נוי סוכה ביאר שהצורך להתנות כן הוא משום שיש לבין השמשות תחילה וסוף וצריך שלא יבדול ממנו כל בין השמשות, ואם בדל ממנו אפילו רגע אחד בבין השמשות, הוקצה נוי הסוכה לכל היום כולו. אמנם לעיל (סי' שט ס"ק יט) מבואר, שאין אומרים מיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא אלא אם כן היה מוקצה בכל בין השמשות, אולם אם רק חלק מבין השמשות היה מוקצה, אינו מוקצה לכל היום. וראה שהבאנו שם את ישובי האחרונים בזה.

[משנ"ב ס"ק מא]

כִּינּוּן דְּאֵתְקַצְאֵי בְּבֵין־הַשְּׂמֻשׁוֹת שֶׁל יוֹם רֵאשׁוֹן⁶⁹ וְכוּ', וְאֶסוּר לְאָכֹל מִמֶּנּוּ אִם לֹא שֶׁהִתְנַה מִתְּחִלָּה⁷⁰.

69) ואפילו אם נפסל האתרוג לאחר שעשה בו את המצוה, כתב השו"ע להלן (סי' תרסה ס"א) שמי"מ הוא אסור כל שבעת ימים.

הזמן שהאתרוג הוקצה למצוה, כתב בביה"ל לקמן (שם ד"ה שהרי) שהיינו דוקא לאחר שכבר קיים בו את המצוה, אבל לפני כן אפילו אם אגד את ארבעת המינים, כל זמן שלא הגביהו לצאת בו הרי זה נחשב כהומנה בלבד, ומוותר לאוכלו, והוכיח כן מהשו"ע לקמן סי' תרג ס"ב. וכן כתב בביה"ל לקמן (סי' תרסד ס"ט ד"ה אם) שלפי דברי הבכורי יעקב בס'י תרג, די שיתנה קודם עשיית המצוה שלא יאסר על ידי עשיית המצוה, כיון שאינו בודל עצמו מליהנות. וכתב שהוא הדין לענין הדס, לגבי הדין שאסור להריח בו כל שבעה משום שהוקצה למצוותו, שיעיל אם יתנה קודם עשיית המצוה שאינו בודל עצמו מליהנות ממנו.

70) ולקמן (סי' תרסה ס"ג א) כתב, שאם הפריש את האתרוג ליום אחד, אינו אסור אלא לאותו יום בלבד עד הלילה.

ואם הפריש שבעה אתרוגים לשבעה ימים, כתב השו"ע לקמן (שם ס"ב) שכל אחד יוצא בו ביומו ואוכלו למחרת, אבל ביומו אסור לאוכלו, משום שהוקצה לכל אותו היום. וכתב במשנ"ב שם (ס"ק ז) שמה שכתב השו"ע שמוותר לאוכלו למחרת, הוא לאו דוקא, והוא הדין שבלילה מותר לאוכלו. וכתב עוד, שיש להסתפק מה דינו בבין השמשות.

[משנ"ב ס"ק מב]

פְּרוּשׁ, לְאָכֹל בְּיוֹם שְׁנֵי יָלְצָאת בּוֹ בְּיוֹם שְׁלִישִׁי⁷¹.

71) אכן, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרסד ס"ט ד"ה אם) שכיון שהתנה שאינו בודל עצמו ממנו, לא חלה עליו קדושה כלל, ויכול אף לבלותו לגמרי.

[משנ"ב ס"ק מג]

אֶלָּא מְעוּטוֹ סִגִּי בְּיוֹם שְׁנֵי⁷² וְכוּ', וְעֵינֵן בְּבִח"ח⁷³.

72) ולחתוך את האתרוג לשניים ושלשה חלקים, כתב הרמ"א להלן (ס"ו) שאף שחסר כשר בשאר הימים, מ"מ אין לחתוך אתרוג לשניים או שלשה חלקים ולצאת בו, אפילו בשעת הדחק, משום שדוקא אם האתרוג חסר ונשאר העיקר קיים כשר, אבל באופן כזה הרי זו נקרא חתיכה של אתרוג ולא אתרוג.

73) שכתב (ס"ג) בדעת הר"ן, שכדי שהחלק הנשאר יהיה כשר לנטילה, לא די ששיעורו יהיה בכיצה אלא צריך גם שיהיה רובו קיים, וכתב שכן מסתבר.

[משנ"ב ס"ק מה]

מִשְׁמַע אֶרְעֵל־פִּי שְׂמַתָּר בְּהִנָּאָה, כְּגוֹן שֶׁל טְבֵלָה⁷⁴, כִּינּוּן דְּאֶסוּר

מילואים הלכות לולב סימן תרמט המשך מעמוד קכ

לנכרי שדות ויערות מדין המלכות, גם כן מותר לישראל לקצוץ כשנותן לו רשות.

[ביה"ל ד"ה אלא]

אֲתָם הַלּוֹקְחִים מִן הָאָרֶץ שֶׁלֹּא בִּידְעָהּ בְּעַל הַגָּזֶן²⁹, יֵשׁ לִזְמַר דְּיַדְעָ וּמְחִיל וְלִית בְּהוּ מִשּׁוּם קְזָל³⁰.

[ביה"ל ד"ה בין] וּבְקִבְלָהּ יֵשׁ מְחִלָּה בְּפִסְקִים אִם יִדְעָ בּוֹ³¹.

29) וכן הדין במקום שעובדים גנים בגינות של נכרים, כתב הערוך השלחן (סי"ב) שאם בעל השדה או אשתו נותנים לו רשות לקצוץ, יכול לקוץ בעצמו, אבל אם אחד מבני ביתו או הגנן נותן רשות, לא יקוץ הישראל בעצמו, שמה הוא שלא ברשות בעל הבית וזה גזל, אלא יקצוץ הם ויתנו לו.

30) אמנם בארץ שיש לו חלק בפירות, כתב השו"ע (ח"מ סי' שנה ס"ד) שמותר ליקח ממנו, שהרי יש לו חלק בפירות ובעצים. והרמ"א שם הביא דעת יש אומרים שדוקא לאחר שחלקו מותר לקנות מהאריס, משום שמסתבר שהאריס מוכר מחלקו, אבל קודם חלוקה

הלכות לולב סימן תרמט המשך מעמוד 242

ניטל דוד, עיין שם. וכמו כן באתרוג שחטר מקצת מהעץ שכתב במשנ"ב שם שיש מחמירים גם בזה.

[משנ"ב ס"ק לו]

עַד שֶׁפְּסִיר⁶³ וְכוּ', וְעַל-כֵּן קֶשֶׁתִּיר מְקוּם הַמְּאוּס קְשָׁר⁶⁴.

[משנ"ב ס"ק לט] וְהַתְּנוּת עַל אֶתְרוֹג⁶⁵.

63) ואם ניקבהו תלעים, כתב הכף החיים (סי"ע) שהוא כשר לנטילה בשאר ימים, וצידד שיתכן שאין צריך להסיר את מקום הניקור, משום שאין זה מאוס כניקור עכברים, וכתב שמימ נכון להסיר את מקום הניקור.

64) והדס וערבה שניקבהו עכברים, כתב השפת אמת (סוכה לו, ב) שיתכן שלא שייך בהם מיאוס של עכברים מפני שדוקא דבר הראוי לאכילה שהוא מאוס לאדם לאוכלו, הריהו מאוס גם כן למצוה, מה שאין כן בהדס וערבה שאינם עומדים לאכילה. וכן כתב בשו"ת בית דוד (שאלוניקי) א"ח סי' תמו) שניקור של עכברים אינו פוסל בלולב, עיין שם.

[משנ"ב ס"ק לח]

דְּלַפִּי מַה שֶׁפֶּסֶק הַמְּחַבֵּר לְעִיל⁶⁶.

65) ומסקנת הרמ"א שאין אנו בקיאים בתנאים. אכן, במשנ"ב לעיל (סי' תרלח סי"ב כג) הביא שיש מאחרונים שמפקפקים בזה, שהרי לשון התנאי מפורש בגמרא (ביצה ל, ב) ואין שייך בזה בקיאות.

[ביה"ל ד"ה אבל]

אִשְׁתֵּי בְּשָׂנִים וְשְׁלִישֵׁה מְקוּמָה⁶⁷.

66) כתב כן בשם הפמ"ג (שם סי"ח). אמנם, בביה"ל לעיל (סי' תרמח סי"ב ד"ה בכל שהוא) כתב שאין ברור הדין הזה של שנים ושלשה מקומות, שהרי פסול חזוית מבואר בגמרא שהוא משום גומור, וכשנתייבש בכמה מקומות אין ברור האם נחשב נימור על ידי זה, אם לא שאנו רואים שנשתנה מראה האתרוג על ידי היובש, ונשאר בצ"ע.

הלכות לולב סימן תרמט המשך מעמוד קכב

לשאל שאינו 'לכם' רק מצד הבעלות [שהרי באינו ראוי לאכילה חסר ב'לכם' אף לבעליו, מה שאין כן בשאלו שלבעליו על כל פנים כשר]. ולכן פסולו חכמים כל שבעה.

וראה להלן בענין אתרוג של ערלה ותרומה טמאה שהבאנו טעמים נוספים לפסול אתרוג שאינו ראוי לאכילה.

77) ואפילו נעט את האילן רק עבור מצות ארבעת המינים ולא לצורך אכילה, ואין דעתו לאכול כלל מהפירות, פסק השו"ע (ו"ד סי' רצד סכ"ד) שנהוג בו דין ערלה.

ולגבי מנין שנות ערלה בעצי האתרוג, הורה הגרש"ז אייערבך (כשרות ארבעת המינים ע"י עב) שכיון שגזעם של עצי האתרוגים אינו כשאר

הרמב"ן הביאו הר"ן (סוכה יז, א ד"ה של דמאי) שטבל נחשב 'לכם' מפני שיש בזה מיגו שיכול להפריש עליו ממקום אחר ולהתירו באכילה, לכן בדיעבד יכול ליטול אתרוג של טבל בארץ ישראל, אך כיון שהדבר תלוי במחלוקת ראשונים, יטלנו בלי ברכה. וראה בשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סי' מה) שכתב דרך שאפשר לתקן את האתרוג אף ביום טוב.

ובטעם הדבר שאתרוג שאינו ראוי לאכילה פסול כל שבעה, כתב רש"י (סוכה לה, א ד"ה לפי) שכיון שכתוב 'לכם', פירושו שיהיה ראוי לכם לכל דרכי הנאתו. ואף שיתצאים באתרוג השאול בשאר ימים, ומשמע שבשאר ימים אין צריך שיהא 'לכם', ביאר המג"א (סי"ב) שמה שכאן אינו נחשב 'לכם' הוא מחמת חיסרון בגופו של האתרוג, ואינו דומה

מילואים הלכות לולב סימן תרמט

המשך מעמוד קודם

באכילה, אם כן אין לחשוש אלא ביום הראשון, אבל בשאר הימים שאין דין 'לכם', אפשר לטול לבתחילה אתרוג שהונח תחת המיטה. (83) ואתרוג של איסור שהתערב עם אתרוג כשר שבאופן זה שניהם אינם ראויים לאכילה מחמת הספק, דעת השו"ת רב פעלים (ארי"ח ח"א סי' לה) שיקול לטול ביום טוב את שני האתרוגים ויטלם בזה אחר זה, כיון שאם יבא אליהו ויראנו את האתרוג הכשר, יהיה מותר לאוכלו, לכן זה נחשב 'לכם' ויוצא ידי חובה. מאידך, הגר"ש איערבך (הליכות שלמה סוכות פ"י דבר הלכה אות לו) צידד להחמיר בזה, אף שכלפי שמיא גלוי שאחד מהאתרוגים כשר לאכילה, מי"מ לגבי אתרוג צריך שיהיה בו היתר אכילה בפועל, ואם לא כן אין זה נחשב 'לכם', ולכן מתחשבים רק במציאות, וכן הורה הגר"ש אלישיב (הגר"מ גרוס, קובץ פסקים ותשובות סי' נח אות ד). דעת הגר"ש וואנר והגרא"ל שטיינמן (הגר"מ גרוס, שם) שיוצא בזה ידי חובה, כיון שאין האיסור בגוף האתרוג אלא רק איסור אחר הרובץ עליו.

ואתרוג של שנה שישית שנכנס לשיביעית לענין קדושת שביעית, כתב החו"מ (שביעית סי' ז ס"ק ו-טו), שונה הלכות סי' תרמח ס"ד) שכיון שחזקו הראשונים האם נהגת בו קדושת שביעית, יש ללקטו קודם שביעית, ואם ליקטו בשביעית יש להזיזו בו בכל דיני שביעית. ואתרוג של שביעית היוצא לשמינית, כיון שחנט בשביעית לכל הדעות יש בו קדושת שביעית, ולכן יש לקחת מן החבר או מן הנכרי (משום חשש איסור סחורה בפירות שביעית), שהרי הוא עדיין קדם זמן הביעור.

ולהוציא אתרוגים של שביעית לחוץ לארץ, דעת מהר"ל דיסקין (שו"ת ציץ הקודש סי' טו אות ד-ה) שאסור, שהרי יש איסור להוציא פירות שביעית לחוץ לארץ דכתיב 'בארץ תהיה כל תבואתה לאכול' (וראה שם (אות א) שבאופן שהנכרים הם בעלי השדות, אפשר להתיר בתנאי מסויים). וכן דעת החו"מ (שביעית סי' י ס"ק ו ד"ה ואם שולחין) שאסור, אך מי"מ אין הפירות נאסרים ויוצאים בהם ידי חובה. אמנם הורה החו"מ (דרך אמונה הלכות שמיטה יובל פ"ה ס"ק צג, וצי"ה"ל סי' קעט), שבמקום שיש להסתפק שאם לא משלח להם תבטל המצוה, הדעה נוטה להתיר לשלוח אתרוג לקיום המצוה. הדין שבאופן זה יזהר לנהוג באתרוג קדושת שביעית, ויאכלנו לאחר סוכות. וכן דעת הגר"ש איערבך (הליכות שלמה סוכות פ"י ס"ל ואחרות הלכה הע' 115) שיש לודמע משלוח אתרוגים לחוץ לארץ בשנת השמיטה, כיון שיש אוסרים בזה, ורק באופן שיש בחוץ לארץ אדם שלא ימצא אתרוג, מותר לשלוח לו.

לגבי קדושת שביעית בלולב הדין, דעת מהר"ל דיסקין (תורת המועדים סי' תרמח ס"ק לו) שבלולב יש קדושת שביעית ובהדין הורה (ציץ הקודש ח"א סי' טו) שאין בו קדושת שביעית. דעת החו"מ (דרך אמונה שם פ"ח ס"ק פו ובה"ל ד"ה הלוקח), שמעיקר הדין אין קדושת שביעית בלולב, כיון שאין משתמשים בהם לטאטא את הבית, ומי"מ למעשה החמיר לעצמו ונטל מהמופקד. ואף לגבי הדין צידד החו"מ (דרך אמונה שם פ"ז הי"ט וביצי"ה"ל ס"ק רכב) להקל, כיון שבמונתי רובם אינם עומדים לריח אלא למצוה או לטו, אך לעצמו החמיר בזה. וכן כתב בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' נא אות כג, תנינא סי' קיח) שבמונתי אין קדושת שביעית נהגת בהם מטעם שאין עומדים לריח. ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' קל אות ג) כתב, שהדין שנקלטו למצוה אין בהם קדושת שביעית, אבל אם גלדו בשביעית ונקלטו לריח, יש בהם קדושת שביעית. ואם הכוונה היתה גם להריח בהם במוצאי שבת אחר החג, צ"ע בדינם. ולגבי לולב, צידד שם (סי' סא) שאין בו קדושת שביעית, וכן כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"א סי' קפא) שהמיקל שאין קדושת שביעית בלולב יש לו על מי לסמוך.

[ואף למחמירים שיש בלולב הדין קדושת שביעית, כתב הגר"ח קניבסקי (דרך אמונה בה"ל שם), שמותר לעשות מהם טבעות

גזעי העצים, ובכל שנה יוצאים ענפים חדשים מחלק העץ שבתוך האדמה, לכן אם הענף יוצא מהחלק המכוסה בעפר חייב במנין שנות ערלה מחדש וכן אם הענף יצא ממקום מכוסה ואחר כך נתגלה, חייב במנין שנות ערלה מחדש, ורק מה שיוצא מחלק העץ המגולה נחשב כאחד מענפי האילן ויטו חייב במנין ערלה מחדש.

ולענין פטול ערלה בלולב, הדין וערבה, כתב הכף החיים (ס"ק לט) שאין איסור ערלה שייך בהם אלא באתרוג בלבד, משום שאין איסור ערלה נוהג אלא בפרי, וכן כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"א סי' קסו אות א).

(78) ואתרוג של תרומה טהורה, מבואר בגמ' (סוכה לה, ב) שלכתחילה לא יטלנו, ובטעם הדבר נחלקו ר' אמי ור' אסי חד אמר שכיון שהלולב עומד במים כדי שלא יתייבש, חוששים שבשעה שהנטל יקרב הלולב לאתרוג הוא יכשירו לקבל טומאה, ואין להביא תרומה לידי טומאה ואפילו לגרום לכך אסור, וחד אמר מפני שהקליפה החיצונה נמאסת במשמוש הידים ואסור להפסיד תרומה, אמנם בדיעבד אם נטל אתרוג של תרומה טהורה יצא, כיון שראוי לאכילה. עוד מבואר בגמ' (שם) שגם לוי וישראל שנטלו אתרוג של תרומה טהורה יצאו ידי חובה, שאף על גב שהם בעצמם אינם יכולים לאוכלו, מי"מ זה נחשב כ'לכם', כיון שיכולים ליתנו לקרובם שהוא כהן.

(79) ובטעם הדבר כתב הרמב"ם בפירוש המשניות (סוכה פ"ג מ"ה ד"ה אתרוג הגול), שכיון שאינם ראויים לאכילה אינם חשובים 'פרי', והתורה כתבה 'פרי עץ הדר'. אמנם, התוס' (סוכה לה, א) כתבו שכיון שהם מהנשפרים הריהם פטולים, מדין 'כתותי מכתת שיעוריה'.

(80) ואף שערלה נהגת גם בחוץ לארץ, ביאר המג"א (ס"ק כ) על פי השולחן גבורים (סוכה ז, א אות ב), שכיון שמשמע מפשטות הגמ' (קידושין לת, ב) שיכול להאכילו לחבירו שאינו יודע שהוא ערלה, האתרוג כשר. [וראה עוד מה שביאר שם בדעת הבי"י (יריד סי' רצד) הסובר שאסור להאכילו לחבירו, ובמה שכתב בשו"ת אבני נור (ארי"ח סי' תפט)].

[משנ"ב שם]

אַתְרוֹג שֶׁל דְּמָא פְּשָׁרָא וכו', אָבָל בְּשָׁר הַקְּמִים יֵשׁ לְהַקְלָם⁸¹ בְּיָן שְׂאָן אִיסוּר מִקְּמַת עֲצָמוֹ⁸².

(81) וביאר בשעה"צ (ס"ק מה) שהיינו כבית הלל (סוכה לה, ב) ומטעם שיכול להפקיר נכסיו ויהיה עני וממילא האתרוג יהיה ראוי לו. ואף שאסור להפקיר נכסיו ביום טוב, ביאר העמק ברכה (דיני לולב אות טז) שישוד הדעת הוא שכיון שיכול להפקיר נכסיו ממילא איסור דמאי קל הוא. ולכן אף שבפועל אינו יכול להפקיר נכסיו הוא נחשב בכלל 'לכם' וכשר. וראה בשער המלך (פ"ו מה"ל לולב ה"ב) שביאר באופן אחר.

(82) ולענין אתרוג שהטבילוהו בחומר חיטוי למנוע הפצת מחלות, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תרמח ס"ק נד).

ואתרוג שהיה מונח תחת המיטה, הסתפק בשו"ת בנין עולם (ארי"ח סי' לג אות טו) שמא אין יוצאים בו ידי חובה משום שנאטר באכילה מחמת רוח רעה, ולכן כתב שיתלנו רק אם אינו מוצא אתרוג אחר. ובשו"ת עין יצחק (לרבי יצחק אלחנן ספקטור, מהדו"ק ארי"ח ח"א סי' כז) הביא את דברי הפתחי תשובה (יריד סי' קטו ס"ק ד) שכתב בשם השב"ת יעקב, שמאכלים שהיו תחת המיטה אינם נאסרים בדיעבד. וכן החיי אדם (קונטרס בינת אדם שער איסור והיתר סי' סג) היקל באוכלין שתחת המיטה משני טעמים, א. כיון שדושו בו רבים, שומר פתאים ה'. ב. שאין רוח רעה שורה אלא על אוכלים מבושלים ולא על פירות חיים. וראה בשו"ת חמו (מערכת הלמ"ד כלל קמא אות לא) שהאריך בענין זה, וצייד שראוי להדיח את האתרוג שלש פעמים במים קודם שיוצאים בו ידי חובה. אכן, הורה הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"ב עמ' רעז) שכיון שכל הפטול בזה הוא רק מדין 'לכם' כיון שאסור

מילואים הלכות לולב סימן תרמט

המשך מעמוד קודם

וספק שמא אינו פסול אף ביום טוב ראשון, אך יש אומרים שאם מברך על זה היהיה כמזולזל ביום טוב שני.

(87) ובטעם דעה זו, ביאר השו"ע הרב (סכ"א) שכיון שאין אנו נוהגים בו קדוש אלא שלא לזולזל במנהג אבותינו שהיו בזמן שקידשו על פי הראיה, לכן אין אנו מצווים אלא שלא לזולזל בעיקר קדושת היום, אבל דברים שאינם מדין היום טוב, אלא הן מצוות הנוהגות באותו היום שהוא ט"ו תשרי ואינם פסולים אלא ביום טוב הראשון בלבד, אין זה לזולזל אם לא ינהגו כן ביום טוב שני.

ולגבי השופרות הפסולים לתקוע בהם בראש השנה, כתב לעיל (סי' תקפו ס"ק פח) שהם פסולים בין ביום טוב הראשון ובין ביום טוב שני. וביאר המג"א (שם ס"ק כה, על פי הסבר המחצה"ש שם) שאינו דומה לארבעת הימים שבהם פסולי היום הראשון ניטלים בשני, משום שפסולים אלו כשרים לשאר ימי החג ואנו בקיאים בקביעות החדוש ויהודים שהיום הראשון הוא העיקר, מה שאין כן בשופר, שממה נפשך אם היום הראשון עיקר והיום חול, אין צריך לתקוע כלל, וכל מה שאנו תוקעים בשני הוא משום שמנהג אבותינו בידינו לעשות שני ימים מספק שמא היום השני הוא ראש השנה, ואם כן צריך לדקוק שיהיה כשר כדינו ביום הראשון.

וכן לגבי מצה גזולה, פסק לעיל (סי' תנד ס"ק יד) שאף בליל יום טוב שני אינו יוצא בה ידי חובה, וטעם החילוק ביאר בשו"ת שאגת אריה (סי' צה) כעין דרכו של המג"א הנ"ל. נראה שם שהבאנו דבריו בהרחבה.

(88) אכן, לענין פסול חסר, כתב לעיל (סי' תרמט ס"ק ח, ושעה"צ שם ס"ק ז) שנקב מפולש ולא חסר או נקב חסר פחות מכאסר ואינו מפולש, מותר ליטול ביום טוב שני בברכה, משום שבאופנים אלו יש דעות שהאתרוג כשר גם ביום טוב ראשון, אבל נקב חסר ומפולש אין ליטלו בברכה גם ביום טוב שני.

לולב, כיון שאין שימוש זה מונע את השימוש לטאטא הבית. אמנם לשרוף את הלולב וההודס בשריפת חמוץ, מותר רק אם יבשו לגמרי ואינם ראוים לרח או לטאטא, שאז פקעה מהם קדושת שביעית].

ובערבות לכל הדעות אין קדושת שביעית, לפי שאין קדושת שביעית כמבואר בגמ' (סוכה מ, א).

[שעה"צ ס"ק מז]

דלא נפקל אלא בקרב⁸⁴.

(84) ואם נפלו חותחין על חוטמו של האתרוג, מבואר בביה"ל לעיל (סי' תרמח ט"ו ד"ה נפל) שיתכן שהחומרא בחוטמו היא רק בחזית ושינוי מראה שניכר לעיניים ולא במבושל, ונשאר בצריך עיון.

[משנ"ב ס"ק מח]

ותזנית פוסלת ככר⁸⁵.

(85) אכן, לענין חזית בשאר הימים, כתב בשעה"צ לעיל (סי' תרמח ס"ק נו) שיש לסמוך להקל כדעת המב"ט שדוקא שתי אבעבעות נחשבות לחזית [שלא כדעת שאף אבעבעה אחת כל שנראית לכל אדם לעין בלא הסתכלות נקראת חזית], כיון שכמה אחרונים העתיקוהו להלכה, וראה במשנ"ב שם (ס"ק מט) הדעות בזה ומה שביארנו בדבריהם.

[משנ"ב ס"ק נ]

דיש דעות בפוסקים, דכין דאגנו עושין משום ספקא דיומי, אפשר דדינו כראשון⁸⁶, או דכין דאגנו בקיאים בקביעה דין קרא דינו כשאר ימים⁸⁷, לכך נוסדו בקרבא אחר ולא מקבלינן⁸⁸.

(86) ודבר הפסול מחמת מחלוקת הפוסקים שלא הוכרעה לדינא, כתב הכף החיים (ס"ק פז) בשם הפמ"ג שלכאורה יכול לברך עליו ביום טוב שני, שהרי אפשר לברך כשיש ספק ספיקא [נספק שמא אינו יום טוב

הלכות לולב סימן תרנא

המשך מעמוד קכג

(10) ואף שפסול 'חסר' כשר בשאר ימים, כתב לעיל (סי' תרמט ס"ק מז) שצריך שישאר בכל אחד כשיעורו.

(11) ושיעורו למעלה מזה, כתב השו"ע להלן (סי' ט"ב) שאין להם שיעור ואף שיהיה ארוך ביותר, כשר. ומבואר במג"א (סי' תרעב ס"ק ג) שיש הידור מצוה לקחת לולב ארוך, שכן כתב לענין המדליק נרות חנוכה בנרות שעה, שכשהם ארוכים הם נאים יותר, כמו נרות יום הכיפורים ולולב ואתרוג וכיוצא בו. ובספר שיעורי תורה (להגרי"ח נאה ח"א סי' ג) הביא את דברי המג"א שגם בלולב יש הידור באורכו, והוסיף, שאין מעלה בכך שהלולב יהא ארוך מדי, אלא רק כשיעור שנתן לו הידור, שנראה נאה יותר. עוד כתב, שגם מה שכתב הטור אכן (חגיגה ז, א) לגבי ציצית לולב, שאם הם גדולים יותר משיעור מצוותם אין זה נחשב למצוה יותר מאם נוטל כפי הראוי לשיעורם, כוננתו באופן שהוא מוסיף יותר ממה שצריך להידור כדי שיראו נאים ונכתב שם, שכדי לקנות לולב ארוך יותר יש להוסיף עד שליש בדמיון.

[משנ"ב שם]

יש לטל שדךתו של לולב פלפי פניו¹².

(12) וכן כתב לקמן (סי' תרנא ס"ק מז) בסדר הנענעים, ששדרו של לולב יהיה לצד פניו, עיין שם.

שיעורו הוא 30 ס"מ, ולפחות 29 ס"מ [ומה שכתבו שני שיעורים, הוא משום שלכתחילה צריך לחוש ולשער בטפחים שוחקים כמבואר במשנ"ב לעיל (סי' תרלג ס"ק ב) ובשעה"צ שם (ס"ק ב), וראה בשיעורין של תורה אות א ובהע' שם], ולדעת הגרי"ח נאה (שיעורי תורה ח"א סי' ג אות מא) שיעורו הוא 24.5 ס"מ, ולפחות 24 ס"מ. [אמנם לענין דין עבות שבדיעבד כשר גם כשרק רובו יהיה משולש, וכמבואר לעיל סי' תרמו ס"ק יח, לדעת החו"א כשר כשיש 17 ס"מ עבות, ולהגרי"ח נאה כשר כשיש 14 ס"מ, וראה מה שכתבנו לעיל (שם הע' 26) שיש אומרים שצריכים רוב הנראה לעיניים].

ולפי מידות וממני, שיעור ששה עשר אגודלים שהוא אורך הלולב, לדעת החו"א (שיעורין של תורה שם אות ז) שיעורו הוא 40 ס"מ ולפחות 39 ס"מ, ולדעת הגרי"ח נאה (שיעורי תורה שם אות מ) שיעורו הוא 32.7 ס"מ, ולפחות 32 ס"מ.

[משנ"ב ס"ק נח]

ובדיעבד די הלולב ב"ג גודלין ושליש, ונהדס וצרכה בעשהרה גודלין⁹, ופחות מזה פסול אפלו בדיעבד¹⁰ כל שבצעת הנימים¹¹.

(9) ולעיל (ס"ק ה) ביארנו שיעורים אלו לפי מדות וממניו.